

Māksla ir individuāls ceļš – katram savs. Saruna ar 'Purvīša balvas' nominanti Maiju Kurševu

Janvārī noskaidroti Purvīša balvas ceturtā ceturkšņa nominanti. Viņu vidū ir arī māksliniece Maija Kurševa par darbu "Dzīvesprieks" izstādē "Lielāks miers, mazāks miers" Latvijas Dzelzceļa vēstures muzejā.

Maija Kurševa vizuālo mākslu apguvusi Latvijas Mākslas akadēmijas Vizuālās komunikācijas nodaļā, kā arī Berlīnes Mākslas universitātē. Kopš 2004. gada piedalās izstādēs ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās robežām. Māksliniece ir viena no mākslinieku vadītās izdevniecības "Popper Publishing" veidotājām un šobrīd, paralēli dažādiem ar mākslu saistītiem projektiem, Latvijas Mākslas akadēmijā pasniedz ilustrāciju un sietspiedi topošajiem māksliniekiem.

Kuratore un mākslas kritiķe Ieva Astahovska par darbu "Dzīvesprieks" saka: "Šis darbs manā uztverē nostrādā ar magnētisku reakciju. Arī savā ziņā kustību, kurā ir kaut kas pievelkošs un atgrūdošs vienlaikus. Mēģinājumā šo "kaut ko" noformulēt izpalīdz autore pašas komentārs darba anotācijā, ka tas ir par nemieru kā eksistences stāvokli. Droši vien tāpēc, ka tik personīgs, tas spēj pietuvināti norezonēt arī manī kā skatītājā."

Kā radās ideja darbam "Dzīvesprieks"?

Ideja par virzienu un tehnisko piegājienu radās pavisam konkrētā brīdī - trijos naktī, braucot no Cēsu Mākslas festivāla atklāšanas. Mašīnas aizmugurējā sēdekļi sēžot, skatoties uz naksnīgajām debesīm un skrienošo ainavu... Tā radās ideja, kuru es vēlāk arī attīstīju.

Ko simbolizē darba "Dzīvesprieks" nosaukums?

Dzīvesprieks – tā ir vēlme dzīvot, vēlme kustēties, vēlme kaut ko vispār darīt. Par godu savam darbam uzrakstīju dzejoli, kas, manuprāt, ļoti labi raksturo pašu darbu.

"Ķirzakas nomestā aste tirinādamās novērš uzbrucēja uzmanību.

Vai tajā astē ir dzīvība?

Vista ar nocirstu galvu, skrienot ietricas stabā.

Sirds sitas, refleksi darbojas.

Klusā telpā iekustināts metronoms.

Uz ielas – attālinās augstpapēžu soļi.

Brīvā kāja sāk kratīties līdzī ritmam.

Vēlme pieskarties un piespiesties.

Pāris metas dejā.

Pirksti iegrimst mīklā.

Gultņi labi ieeļļoti.

Rūpnīcā mašīnas ritmiski ražo cepumus.

Viss dzīvo, kustas, līgojas.

Nav vēlmes būt mierā."

Kāds ir galvenais vēstījums, ko vēlējaties nodot ar šo darbu?

Pirmkārt, tā ir mana doma par to, kas ir vēlmes dzīvot pamatā. Tas īstenībā ir fizioloģisks reflekss, kas atspoguļojas arī mana darba tehniskajā ziņā, kad tajā redzama reāla mehāniska kustība. Arī pašos video tiek attēlotas dažādas kustības. Kā viena no ilustrācijām bija fona video ar ķirzakas nomesto asti. To es filmēju patiešām ilgi. Tā tirinājās, tirinājās, kamēr pamazām zuda reflekss. Cilvēki jau no tās pašas dzīvnieku pasaules vien ir, vai ne? Pieņemsim, vistai nocērt galvu, un viņa turpina skriet. Kurā brīdī pazūd tā dzīvība? Kurā brīdī pazūd reflekss? Tas ir kaut kas tiešām fizioloģisks, bet.. kustība, vēlme kustēties, vairoties, dejot - tas ir tas!

Ar ko Jūs atšķiraties no citiem Latvijas māksliniekiem?

Es esmu 1 metru 60 centimetrus gara! Varbūt neviens cits mākslinieks tāds nav. Joks! Es domāju, ka noteikti var atrast kādu man radniecīgu mākslinieku. Man nav vēlmes atšķirties no kāda. Taču varbūt tas, kas raksturo manu interešu loku, ir humors un tas, ka nemēģinu sevi ierobežot medijos. Ceru arī turpmāk katreiz izmēģināt kaut ko jaunu, paplašināt savu tehnisko iespēju vai brīvības robežas. Izdomāt kaut ko no nekā – te nekā nav, un te pēkšņi kaut kas ir! Plaši izmantot dažādus izteiksmes līdzekļus. Skaidrs, ka kāds, piemēram, žurnālisti, vēlas un gan jau, ka arī var mani ielikt kādā no kategorijām. Katrā ziņā nevienā tādā konkrētā.

Jūs zīmējat, radāt grafikas dažādās tehnikās, veidojat objektus un instalācijas – kurš no šiem radošās izteiksmes līdzekļiem Jums šķiet vistuvākais?

Tāds izejas punkts, ideju piefiksēšana, fundamenta ir zīmējums. Bet es neuzskatu sevi par zīmētāju. Nav tā, ka es pavadu stundām, dienām vai mēnešiem zīmējot kaut kādu vienu konkrētu darbu. Tas drīzāk ir tāds domu piefiksēšanas veids. Diezgan ātrs. Ir tehnikas, kurās es jūtos brīvi, piemēram, sietspiedē - tur es diezgan labi pārvaldu šo tehnoloģisko pusi. Daudz kas jau ir atkarīgs arī no finansiālā stāvokļa, cik ļoti tu vari atļauties kaut ko uztaisīt. Ja kādam projektam ir nauda un iespēja nopirkt materiālus, tad jau jādomā tajās kategorijās, bet, ja naudas nav, tad jāņem to, kas ir.

Ko pēc Jūsu domām uzzīmēt, uzgleznot vai izveidot jāprot jebkuram māksliniekam?

Māksla ir ārkārtīgi individuāls ceļš - katram savs, un katrs izvēlas kaut kādu savu jomu, kuru attīstīt. Protams, profesionāli apgūt kādu tehniku vai tehniskas iemaņas ir labi. Klasiskais gājiens ir to visu atmest un sākt no jauna. Pieņemsim, ja tu proti akadēmiski labi zīmēt, tad sāk zīmēt "ļoti slikti" vai pilnīgi abstraktas un vairāk uz idejām balstītas lietas - tas noteikti ietekmēs tavu rokrakstu. Tas svarīgākais ir treniņš sev interesējošā jomā un pieredze.

Vai mākslas darbos cenšaties parādīt kādu konkrētu sabiedrības problēmu?

Nē. Es interesējos par politiku, klausos BBC radio, skatos ziņas un sekoju līdzi aktualitātēm. Mēs dzīvojam ārkārtīgi interesantā un intensīvā laikā, bet tā katrā ziņā nav tēma, ko man šķiet interesanti risināt savos mākslas darbos. Par to var parunāt ar draugiem ļoti karstās, asās diskusijās, bet tas man nešķiet interesanti mākslā.

Vai mākslas baudītājam ir būtiski saprast to, kādu domu mākslinieks darbā ielicis, vai katram pašam var veidoties sava ilūzija?

Man šķiet, ir brīnišķīgi, ja skatītājs bez nekādiem paskaidrojumiem uztver mākslinieka ideju! Taču, ja runā vispārīgi, tās idejas var būt ārkārtīgi komplikētas, un skatītājs, kurš reti apmeklē izstādes, neredz mākslas darbus vai par mākslu neinteresējas, uz lietām skatās citādāk nekā jau trenēts skatītājs. Taču ar darba apraksta palīdzību ielikt cilvēkam galvā domu, ka tas ir tas vienīgais... Tādēļ jau tā ir vizuālā māksla, tā nav literatūra! Tas ir vizuāls stāsts. Es domāju, ka ir jānāk pretī skatītājam, jāreķinās, ka ir cilvēki, kuriem ir interese, bet nav zināšanu. Viņiem jāiedod pretī pavedieni, bet man šķiet burvīgi arī tas, cik bieži cilvēki mākslas darbos ierauga tādas lietas, kādas tur vispār nav domātas!

Kur smeļaties iedvesmu saviem darbiem? Vai tā ir kāda īpaša literatūra, mūzika, pasākumi?

Izvēdināt galvu palīdz aizbraukšana prom no Rīgas. Iziet no ierastajām takām, no tā savējā trijstūra, pa kuru ikdienā staigā. Sev esmu atklājusi, ka, lai sakoncentrētos kādam darbam, vajag vienkārši aizbraukt prom. Pirmkārt, lai netraucē ikdiena, jo ir nenormāli daudz pienākumu, darbu, brīnišķīgi draugi. Kad esi prom no tā visa, tad tiešām vari sakoncentrēties. Esot prom citā, sev neierastā vidē, saasinās uztvere, un tas vienmēr nāk par labu domu skaidrībai.

Kā tehnoloģiju attīstība ietekmē jūsu izpausmes mākslā?

Es neizmantoju ārkārtīgi jaunas un avancētas tehnoloģijas - man par tām īsti nav intereses. Protams, ka tehnoloģijas ietekmē manu darbu, jo, ja varu dabūt kameru, kurai ir vairāk pikseļi, es, protams, izmantošu to, lai uzlabotu attēla kvalitāti. Sietspiedē attīstās krāsa, ķīmija. Taču es izmantoju diezgan tradicionālas tehnikas. Jā, inovācijas mani īsti neinteresē.

Ko, jūsuprāt, māksliniekam dod šis tehnoloģijas laikmets un plašās iespējas papildināt mākslu ar dažādiem tehnoloģiskiem risinājumiem?

Tas tikai paplašina mākslinieka brīvības robežas. Ir arvien vairāk instrumentu, ar ko strādāt, kā savu vizuālo valodu attīstīt un kā veidot savu darbu. Protams, ir atsevišķi mākslas virzieni, kas ir ļoti cieši saistīti ar jaunajiem medijiem, tehnoloģijām. Uz tiem tad arī tiek būvēts mākslas darbs. Mākslas darba producēšana un mākslinieka darbs iet roku rokā, un tā tas vienmēr ir bijis. Tikko kā pirmās video kameras kļuva pieejamas, tā parādījās video māksla un mainījās eksponēšanas pieejas. Bet man liekas forši, ka pasaule ir tik ļoti atvērta! Tu vari atrast domubiedrus un runāt par tām pašām lietām, saprasties vienā līmenī visapkārt globusam.

Vai, uzsākot jaunu darbu, Jums jau ir skaidrs, kādu vēlaties redzēt gala rezultātu?

Kā kuru reizi. Strādājot pie "Dzīvesprieka", man bija pilnīgi skaidrs, kādam jābūt rezultātam. Tā bija ideja, kur es redzēju, kā tam visam jāizskatās. Tad vienkārši ej, strādā, dari, nodarbojies ar kaut kādu loģistiku, menedžēšanu, strādāšanu ar tehniku. Katru dienu kāds jauns atklājums, kas nestrādā, tad video filmēšana, montāža. Tu nodarbojies ar ražošanu, un tas process ir diezgan monotons. Bija. Taču, kad taisīju savu pēdējo izstādi "Seriāls" laikmetīgās mākslas centrā „KIM”?, man bija pilnīgi cits piegājiens un es nezināju, kāds beigās būs rezultāts. Es domāju par procesu un pati izstāde bija tieši tāda, kāds bija tās gatavošanas process. Tas bija riktīgi interesanti, jo izstāde patiešām runāja pati par sevi. Tā nav metafora, tas patiešām tā arī bija. Piegājieni ir ļoti dažādi.

Kas, Jūsaprāt, ir mākslas galvenā vērtība?

Mākslas vērtība ir tā, ka ar to var nodarboties. Tas ir ārkārtīgi jēdzīgi pavadīts laiks – domāt par mākslu. Vismaz man personīgi. Kaut ko uztaisīt no nekā, radīt kaut ko jaunu – tas ir nenormāli superīgi! Bet par citiem – tas katram ir citādāk, individuāli. Par visiem es nevaru spriest.

Ko Jums nozīmē nominācija "Purvīša balvai"?

Tas bija ļoti patīkams pārsteigums, jo es biju tā noņēmusies ar darba veidošanu, ka beigās īsti nespēju to visu novērtēt. Izgatavošana bija diezgan nogurdinošs process, līdz ar to arī mana attieksme pret darbu bija tāda - nu jā, nu redz, tas ir izdarīts. Tad cilvēki pēkšņi sāk teikt, ka viņiem tur kaut kas patīk. Nu es tā – forši, paldies! Bieži vien padarīto darbu var novērtēt tikai pēc kāda laika. Māksliniekam tas ir liels gandarījums, ja viņa darbs tiek novērtēts, par to tiek izrādīta interese. Īstenībā pie mums tiek radīti diezgan daudz mākslas darbi un izstādes. Tam jābūt pilna laika darbam, lai to visu varētu apskatīt.

Ko Jūs ieteiktu jaunajiem un topošajiem Latvijas māksliniekiem?

Vairāk pievērst uzmanību mākslai, kas viņiem patīk, un iedziļināties tajā. Darbojoties tajā, izbaudīt procesu un darīt tikai to, kas viņiem patīk. Un vēl – ir jābūt vajadzībai ar mākslu nodarboties. Tā, ka tev vienkārši nav variantu! Un tad jau tas pats no sevis kaut kā aizies.